

Biblijska teologija 1

amdg.eu/fer-bt1

bibteo@fer.hr

Biblijski kanon

Kozmos i anthropos

Sveto pismo tijekom vjekova

Stvaranje svijeta i čovjeka

na početku Biblije

Dođite, poklonimo se (Ps 95)

C Am F G Am F G C

Do - đī - te po - klo - ni - mo se Bo - gu, do - đī - te on je naš Kralj

Hebrejska Biblija (HB)

- “*proto-kanon*“ – prvi, 3 dijela
- תורה – *Tôrâ* = Zakon (Pouka)
- נביאים – *N^ebi’îm* = Proroci
 - Od Jš (– 2 Kr) do (Iz –) Mal
- כתובים – *K^etubîm* = Spisi
 - Rut, “mudrosne”, Ezer/Neh, Dn, Ljet
- → TaNaK – opis od? do?
 - Od stvaranja (**Post 1s**)
 - do novog stvaranja (npr. **Iz 66**)
 - tj. kraja vremena (npr. Dn 12)

[JewishEncyclopedia.com](http://www.jewishencyclopedia.com)

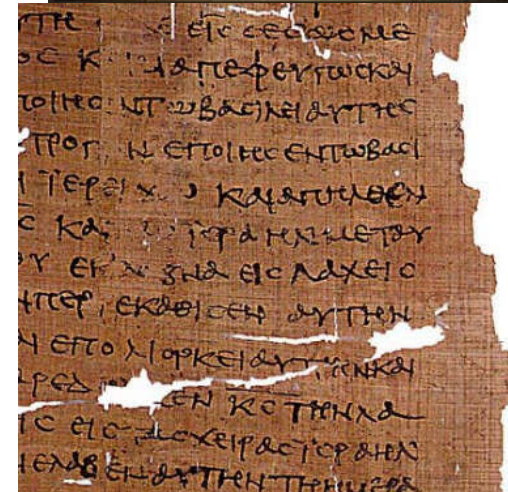

Septuaginta

- **70=LXX =“deutero-kanon”**
 - Grčki kanon, Grč. Biblija
 - Nakon Aleksandra Velikoga, za vjernike
- **Nov jezik: prijevod na grčki**
- **Nov raspored (“logički” i kronološki)**
 - Prošlost, sadašnjost, budućnost
 - Npr. **Rut 1,1**
- **Nove knjige: 7 knjiga**
 - Tob, Jdt, 1 i 2 Mak, Mudr, Sir, Bar
 - + dodatci u Dn i Est
- **Teološki naglasci (svetost, David i hram...)**

ἘΝ ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. Ἡ δὲ γῆ ἦν ἄορατος καὶ ἀκατασκεύαστος, καὶ σκότος ἐπάνω τῆς ἀβύσσου· καὶ πνεῦμα Θεοῦ ἐτεφείρετο ἐπάνω τοῦ ὕδατος. Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς, γενηθήτω φῶς· καὶ ἐγένετο φῶς. Καὶ εἶδεν ὁ Θεὸς τὸ φῶς, ὅτι καλόν· καὶ διεχώρισεν ὁ Θεὸς τὸ φῶς ἀπὸ μέσου τοῦ σκοτοῦς. Καὶ ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς τὸ φῶς ἡμέραν, καὶ τὸ σκοτόν ἐκάλεσε νύκτα. Καὶ ἐγένετο ἡσπέρα, καὶ ἐγένετο πρωΐ, ἡμέρα μία.

Καὶ εἶπεν ὁ Θεὸς, γενηθήτω στερέωμα ἐν μέσῳ τοῦ ὕδατος· καὶ ἴστω διαχωρίζον ἐνὰ μέσον ὕδατος καὶ ὕδατος· καὶ ἐγένετο οὕτως. Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸ στερέωμα· καὶ διεχώρισεν ὁ Θεὸς ἐνὰ μέσον τοῦ ὕδατος, ὃ ἦν ὑποκάτω τοῦ στερέωματος, καὶ ἐνὰ μέσον τοῦ ὕδατος, τοῦ ἐπάνω τοῦ στερέωματος. Καὶ ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς τὸ στερέωμα οὐρανόν· καὶ ἐγένετο

Novi zavjet (grčki)

- **Evandjelja**
- **Sinoptička: Mt, Mk, Lk**
 - *Zajedničko gledanje*
na tijek Isusova
života (1 put u
Jeruzalem)
- **Djela apostolska (Dj)**
- = povijest

- **Poslanice**
 - **Pavlove: 7 + pavlovskih 7**
 - + 7: **Katoličke (sveopće):**
Jak, 1 i 2 Pt, 1, 2 i 3 Iv, Jd
- = mudrost
- **Otkrivenje (Otk)**
- = proroštvo

Biblijski jezici

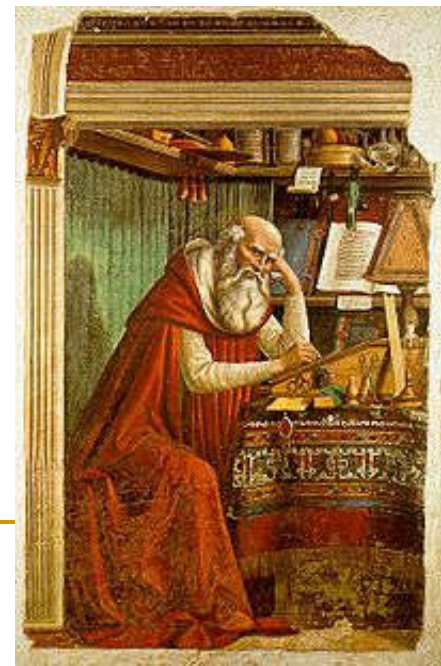
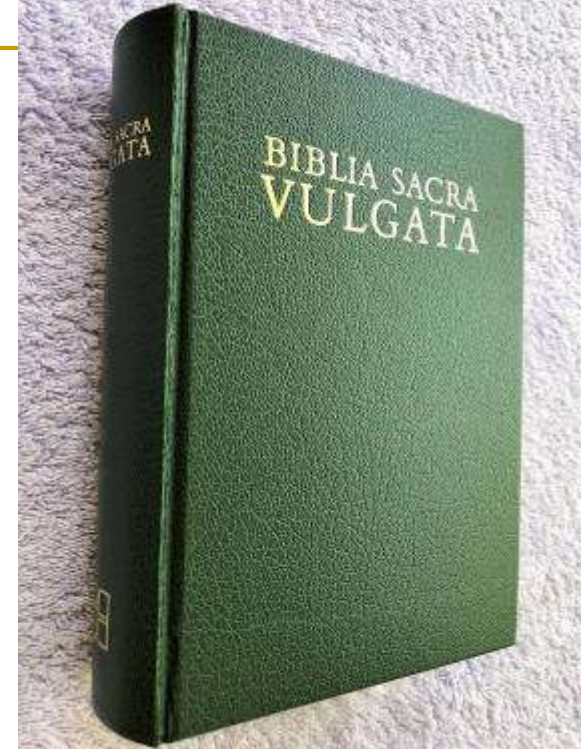
- Stari zavjet: **hebrejski**
- **aramejski**: Dn (2,4b-7,28) i Ezz (4,8-6,18; 7,12-26)
- **grčki**: 7 “deuterokanonskih” i dodatci Dn 3,24-90 + 13.14 i Est
 - **KS**: *kurziv*, Šarić: A, B, C, D...
- Novi zavjet: **grčki**

Svečana Biblija zagrebačke katedrale, XIV. st.

Prijevod

- LXX – grčki (2. st. pr. Kr.)
- **Vulgata** (Vg.) – latinski:
novi jezik + Novi zavjet
(kraj 4. st)
 - Sv. Jeronim (+ 420. g.),
 - redakcija i prijevod
- citiranje: npr. 1 Sam 3,1–5

“Rukopisi”

- *Apografi* – prijepisi
- hebrejski (SZ): Codex Leningradensis (11. st.)
 - Aleppo Codex 930. g (www.aleppocodex.org)
- Grčki (SZ + NZ):
 - Vatikanski (B) (4. st.)
 - Sinajski (S)
- Od 1947. Kumran
 - 1. st. pr. Kr.
 - Vjerno sačuvani

- Hrvatski:
- <http://biblija.ks.hr/>
- <http://www.intratext.com/IXT/SCR0002>

Podignite, vrata (Ps 24)

D A Hm A G A D

Po-dig-ni-te vra-ta nad-vrat-ni-ke svo-je do-la-zi slav - ni kralj!

Kozmos i anthropos

Stvaranje svijeta i čovjeka u Post 1s

**Post 1,1-2,4a
makrokozmos**

**Post 2,4b-25
mikrokozmos**

Podrijetlo svijeta

Lucas Cranach,
Stvaranje 1534

- “neka bude” → “i bi” (Post 1,3.6.14s):
- svjetlo (3), nebeski svod (6), svjetlila (14s)
 - 6x “i reče Bog” → “i bi tako”
- Bog *stvara*: אָרָא *bārá’* – Božje djelovanje
Post 1,1; 2,4; 1,21; 1,27; 2,3
 - nebo i zemlja (1,1; 2,4)
 - morske životinje i ptice (1,21)
 - čovjek (3x 1,27);
 - “sve” (2,3)
- Bog *daje ime*: Post 1,5.8.10; 5,2
 - dan i noć (1); nebesa (5);
kopno i more (10); čovjek (5,2)
- Bog *blagoslivlja*: 1,22.28; 2,3
 - Ribe (22); čovjek (28); sedmi dan (2,3)

- sedmi dan:
 - Božji odmor (*šābat* – stati), sve dovršeno (2,2)
 - blagoslovljen (3)
 - posvećen (3)

Stvorenje s povjerenjem

- שבַע *šb‘* – “prisegnuti” *nišba‘*
- – “sedam” *šib‘â*
- Dani: Post 1,2-5.6-8.9-13.14-19.20-23.24-31; 2,1-4
 - Refleksija i procjena:
- “i vidje” – “dobro je” טוב *tôb* u
 - Post 1,4.10.12.18.21.25.31 – Na što se odnosi?
 - Svjetlost; kopno i more; zelenilo i drveće; sunce, mjesec i zvijezde; ribe i ptice; kopnene životinje
- Zaključak: 1,31
- “*jako* dobro” – “sve” (v31)

Glagol **ברא** – 7x

- 1. Bog *stvara* nebo i zemlju (1,1)
- 2. *stvara* morske životinje (1,21)
- 3. *stvara* čovjeka na svoju sliku (1,27)
- 4. *stvara* ga na sliku Božju (1,27)
- 5. *stvara* ga kao muško i žensko (1,27)
- 6. Odmara se od svega svojega djela što ga je *stvorio* (2,3)
- 7. Nebo i zemlja su *stvoreni* (2,4).

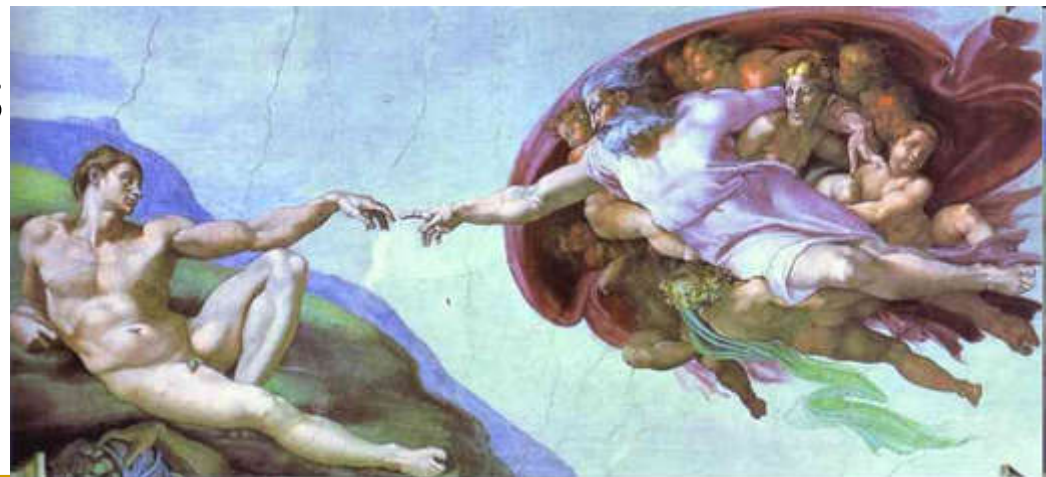
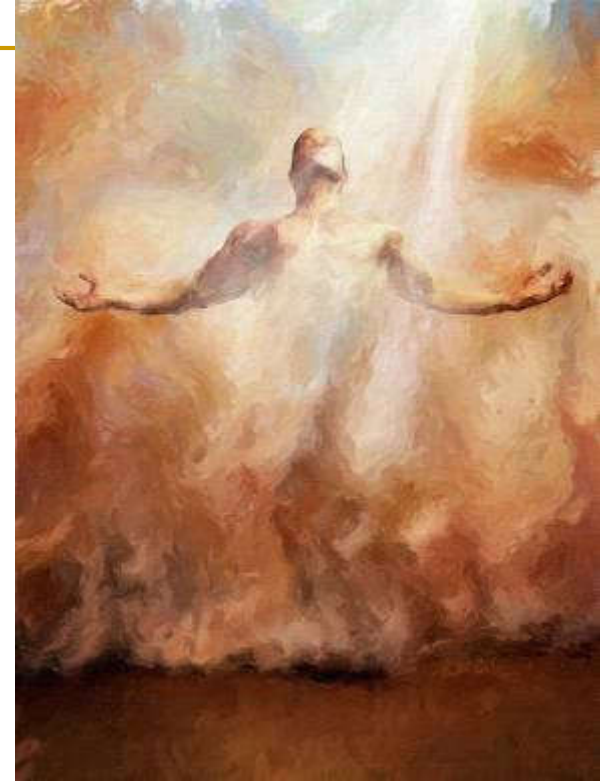
Četiri moguće predaje

- ili izvori
- *jahvistička* (J) – npr. Post 2:
 - slikovitost, antropomorfno o Bogu
 - čovjekov obični život, grešnost
- *elohistička* (E) – ‘*elohîm* Bog, božanstvo
- **deutoronomistička** (D)
 - stil i poruka Pnz (=Deuteronomium)
- **svećenička** (P) – npr. Post 1:
 - red, brojevi, uzvišenost Božja,
 - kult: večer, jutro = večernja i jutarnja žrtva u hramu

Podrijetlo čovjeka

- ***Odakle***: stvorenje (Post 1s),
- **ברא** *bārá'* (3x v27; 3x 5,1s; 6,7)
- **Kao za svemir** (1,1.21; 2,3s)
 - u Post **ברא** ukupno 11x
- ***Kada?*** usp. **1,24-31**
- **6. dan** (bića na kopnu)
 - unutar kozmosa
 - “djelo dovršeno” (2,2);
 - “jako dobro” (1,31)
- **“Načinimo!”** (1,26)
 - automotivacija

Adam = Čovjek

- *Od čega* (Post 2,7)?
- prah + dah
- אדם 'ādām (Post 2,7 אדמה 'adāmâ)
- zemljan, zemaljski
- = עפר מן האדמה 'āfār mîn ha'adāmâ
- “prah od zemlje” koji prima
- נשמת חיים *nišmat hajjîm*
- “dah života” od Boga (Š. “duh”)

Svrha

■ *Zašto?*

■ רדה *radâ*

– gospodariti (1,26.28)

↔ משל *mašál* (16s)

■ = עבד *'abád* (Post 2,5.15) obrađivati, opsluživati;

■ שמר *šāmár* (2,15) čuvati (Š. uzgajati), obdržavati

■ napunite zemlju (1,28) ↔

■ napunite vode morske (22)

Slika Božja – *jedina*

- צלם אלהים *šélem 'elohîm*
(Post 1,27; 9,6)
 - ⇔ “Ne pravi sebi lika!” (Izl 20,4)
 - “Bogu Božje” (Mk 12,17)
 - Bliskost u Post 5,3?

■ Dijete roditelju

■ Zajedništvo: načini*mo*! (1,26)

- → stvori *ih* v27
- Nije dobro da je sam (2,18)

■ קרא *qārá'* 2,19; 3,20

- prozvati (usp. 1,5.8.10)
- sve životinje; Eva
- dan, noć (1,5); nebo (8); zemlja, more (10)

■ Čovjek u Post 1,28; 5,2; 9,1

■ Blagoslovljen

■ “Ti ćeš biti blagoslov” (12,2)

- Abraham
- Melkisedek blagoslivlja (14,19)

Plodnost

- ❑ Prva zapovijed u Post 1,28:
 - ❑ = blagoslov
- Budite plodni i rastite!
- פרי (*p^eri*) plod;
 - רב (*rab*) puno, veliko
 - ❑ U Post 9,1; 35,11:
- Noa – množina (9,1)
- Jakov – u jednini (35,11)
 - ❑ Metoda u Iv 15,5:
- *Tko ostaje u meni, taj donosi mnogo roda*

Kristova primjena

- Slika iz prirode (Iv 15,5):
- Loza na trsu
 - Svrha izabranja u Iv 15,16:
- Izabrao sam vas –
da plod donosite... **(15,16)**
 - Plod koji ostaje

Obilat rod

- Obilat rod u Iv 12,24?
- Pšenično zrno
 - Rast: Ef 4,13
- Savršen čovjek (4,13):
- uzrast punine Kristove (4,13)
 - *Slika Božja* u Iv 15,4s:
- Ja u vama (4)/ ja u njemu (5)

